

Ovan: Magdalena Gerger, Systembolagets vd. Längst till vänster: María Barrientos och Alicia Muñoz från lantarbetarorganisationen Anamuri tyckte initiativet till rundaborsamtal var bra, men tiden för knapp. Mitten: Vinskörd i Casablancadalen, Chile. Hinkarna med druvor som arbetarna bär väger längs fälten vägar cirka 11 kilo styck.

Systembolaget svingade piskan under Chilebesök

I mars besökte Systembolaget Chile för att ta sitt arbete med uppförandekoden BSCI vidare. Då arrangerades ett rundaborsmöte där branschfolk, representanter från lantarbetarorganisationer, fackföreningar och arbetare deltog. – Det är jättebra att detta forum uppstår så att vi får chansen att träffa arbetsgivarna ansikte mot ansikte, sa Alicia Muñoz, från lantarbetarorganisationen Anamuri.

CHILE. Ute strålar en varm sensommar sol, men inne i den svenska ambassadörens residens i Santiago är det svalt. Ett 30-tal personer har samlats för att delta i eftermiddagens samtal om de etiska problemen inom Chiles vinindustri och om hur Systembolaget kan bidra till att förändra dessa genom arbetet med uppförandeko-

den Business Social Compliance Initiative, BSCI.

Problemen är väl kända för alla parter. Det handlar om slitsamt ackordarbete för säsongarbetarna, löner omöjliga att leva på, hantering av jordbruksgifter och förtryck av fackliga aktivister – bland annat.

– När jag arbetade som säsongarbetare för Concha y Toro, en av

Chiles största vinproducenter, stod det i mitt kontrakt att jag inte hade rätt att kollektivförhandla. Det är i och för sig inget brott mot chilenskt lag, här får företagen säga nej till detta om de vill, men att de faktiskt gör det säger mycket om deras inställning till arbetarna, säger Sonia Sagredo, säsongarbetare som själv svartlistats av arbetsgivare på grund av sitt fackliga engagemang.

Pamlea Caro från organisationen Cedem, som gjort flera studier av situationen för arbetare inom vinsektorn, pekar på problematiken med svartarbete:

– Närmare 50 procent av arbetarna inom jordbrukssektorn saknar

formella arbetskontrakt. Det betyder att de inte har rätt till sociala skyddsnät i form av hälsa, försäkringar och så vidare, säger hon.

Systembolaget påbörjade arbetet med uppförandekoden BSCI bland samtliga vinproducenter i Chile, Argentina och Sydafrika under 2011. Koden innebär att producenterna måste leva upp till dess sociala och miljömässiga krav. På sikt kan Systembolaget välja att avbryta samarbetet med producenter som inte uppfyller koden, men målet är att producenterna ska förbättra arbetsförhållandena istället.

När samtalen kring borden kommit igång blir det tydligt att Systembolaget, tillsammans med de övriga nordiska vin- och spritmonopolen som även de arbetar med BSCI, har stor makt att förändra situationen för arbetarna.

– De nordiska vinmonopolen är en stor kund för vinproducenterna. När ni kommer med den här typen av

krav och dessutom meddelar att de som inte uppfyller dem riskerar att förlora er som kund blir producenterna darriga, säger Dante Pesce, som bland annat undervisar i CSR-frågor vid universitetet La Católica. Han ser Systembolagets arbete som positivt:

– Det är första gången en stor kund kommer hit och pratar om mänskliga rättigheter. Det vore toppen om även andra storkunder, som till exempel Tesco, gjorde det samma.

Men uppförandekoden som Systembolaget valt att införa saknar även flera för arbetarna viktiga krav. Ett av dem är levnadslön. Enligt arbetarna räcker det inte att kräva minimilön – då dagens minimilön inte går att leva på. En annan viktig del har att göra med kontroll och rapportering av missförhållanden. I dag aviseras kontrollerna i förväg och resultatet av dem är inte offentliga vilket gör det lätt för arbetsgivarna att putsa upp fasaden och svårt för arbetarorganisationer att peka på brister.

– Dessutom känner väldigt få arbetare till att uppförandekoden finns. Det krävs mer utbildning om koden bland arbetarna så att de får kunskap om vilka rättigheter de kan kräva, säger Alicia Muñoz, från Anamuri.

Diskussionerna rullar på. Argument, kritik och uppmaningar sköljs ner med kaffe och kakor. Vid mitt runda bord finns bland andra Claudio Cilveti från branschorganisationen Vinos de Chile. Han anser att ett stort hinder för uppförandekoden är den rådande företagskulturen i Chile, som han beskriver som mycket hierarkisk.

– Många företag ser inte vikten av den sociala aspekten i uppförandekoden utan mer fokuserar på miljödelen. Det är en utmaning vi har framför oss att få företagarna att prata mer öppet med arbetarna

och inte se dem som en fiende, säger han.

Systembolagets vd Magdalena Gerger talar om vikten av att lyfta de goda exemplen, som en morot för andra att haka på och bättra sig. – Men det är också viktigt att höja piskan mot dem som inte uppfyller kraven, säger hon.

När det är dags att runda av är arbetarna som deltagit försiktiga i optimismen de goda samtalen till trots:

– Visst är det bra att få chansen att ses så här, men det är svårt att tro att arbetsgivarna ska uppfylla en uppförandekod när de inte ens följer nationell lag, säger Sonia Sagredo.

Pamela Caro är inne på samma linje när hon säger:

– Nu åker Systembolaget tillbaka till Sverige, men vi här i Chile behöver fortsätta att arbeta tillsammans för förändring. **R**

Text och foto: Lisa Karlsson

FAKTA

Kampanjen Rättvis Vinhandel Genom kampanjen Rättvis Vinhandel ställer vi krav på de nordiska vinmonopolen för bland annat förbättrade arbetsvillkor för lantarbetarna, löner som går att leva på och att uppförandekoden de använder, BSCI, blir mer transparent.

Sedan kampanjen startade år 2010 har vi bland annat bidragit till att Systembolaget infört en ny märkning i butikerna för etiskt producerat vin, att lantarbetare inom vinsektorn i Argentina, Chile och Sydafrika har träffat varandra och företrädare för de nordiska vin- och spritmonopolen och att svenska riksdagsledamöter har skrivit motioner om Systembolagets etiska ansvar.

I Sverige drivs kampanjen Rättvis Vinhandel av bland andra Afrikagrupperna, Latinamerikagrupperna och DFSA av SAC, men i kampanjen ingår även lantarbetares organisationer i Argentina, Chile och Sydafrika.

Läs mer om Rättvis Vinhandel på www.latinamerikagrupperna.se